

RAPORT

privind activitatea Zonelor Economice Libere din Republica Moldova pentru anul 2019

ELABORAT DE MINISTERUL ECONOMIEI ŞI INFRASTRUCTURII

CUPRINS

Aspecte generale	2
Forța de muncă și remunerarea muncii.....	3
Investiții	3
Activitatea de producere	5
Contribuția zonelor economice libere în economia națională	9
Concluzii.....	12

Aspecte generale

Zonele economice libere din Republica Moldova își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Legii nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere, Legile privind zonele economice libere și actele normative de punere în aplicare a lor.

Pe parcursul anului 2019 pe teritoriul Republicii Moldova au activat 7 zone economice libere (zone ale antreprenorialului liber), care înregistrau 34 subzone. Din numărul total de subzone, 55,88% sau 15 subzone au fost create în anul 2018, și anume: ZAL „Expo-Business-Chișinău” – 1 subzonă, ZEL „Bălți” – 6 subzone, ZEL „Ungheni-Business” – 8 subzone. Este de menționat că în 2019 nu au fost create zone și subzone noi.

Tabelul 1. Subzonele zonelor economice libere

Zone economice libere	Numărul total de subzone	Numărul de subzone create în 2018
ZEL Bălți	17	6 (1 subzonă – Fălești, s. Albinețul Vechi, 1 subzonă – Rezina, 1 subzonă – Strășeni, 1 subzonă – Cimișlia, 1 subzonă – Ștefan Vodă, 1 subzonă – Chișinău)
ZEL “Ungheni-Business”	12	8 (2 subzone – Ungheni, 2 subzone Soroca, 2 subzone – Nisporeni, 1 subzonă – Călărași (comuna Tuzara), 1 subzonă - Hâncești)
ZAL “Expo-Business-Chișinău”	1	1 (1 subzonă - Sîngera)
ZAL „Valkaneș”	3	-
ZAL PP „Taraclia”	-	-
ZAL „Otaci-Business”	1	-
ZAL „Tvardița”	-	-

Conform situației din 31 decembrie 2019 în 7 zone economice libere erau înregistrați 208 de rezidenți. Față de perioada similară a anului precedent, numărul rezidenților a crescut cu 8 rezidenți sau cu circa 4%.

Forța de muncă și remunerarea muncii

Numărul angajaților rezidenților zonelor libere la sfârșitul perioadei de raportare a constituit 18180 persoane, înregistrându-se o creștere față de anul precedent de 2297 persoane sau cu 14,5%. Din numărul total al angajaților zonelor economice libere, partea

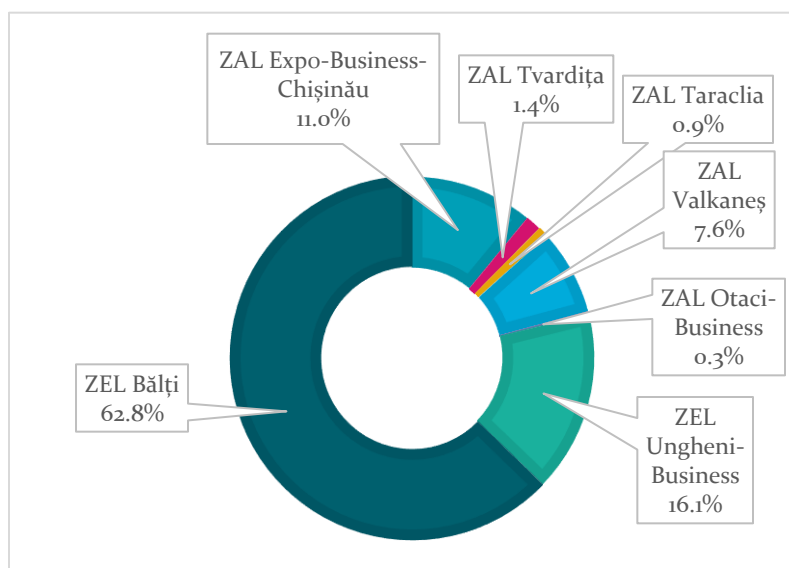

Figura 1. Structura numărului de angajați ai rezidenților zonelor economice libere, 2019

preponderentă a lor (62,8%) a fost înregistrată în ZEL „Bălți” (11412 persoane), urmat de ZEL „Ungheni-Business” (ponderea de 16,1% sau 2930 persoane), ZAL „Expo-Business-Chișinău” (11% sau 1995 persoane), ZAL PP „Valkaneș” (7,6% sau 1378 persoane), ZAL „Tvardița” (1,4% sau 251 persoane), ZAL PP „Taraclia” (0,9% sau 166 persoane) și ZAL PP „Otaci-Business” (0,3% sau 48 persoane) (figura 1).

Valoarea totală a fondului de salarizare al rezidenților a constituit în anul 2019 circa 1483,3 mil. lei. Astfel, atestăm o creștere a fondului de salarizare de 16,7% față de anul 2018. Salariul mediu al unui angajat din cadrul rezidenților, în anul 2019 s-a majorat cu 0,7% și a constituit 7,56 mii lei/persoană.

Investiții

Valoarea totală a investițiilor realizate în cadrul zonele libere pe parcursul întregii activități a lor, până la data de 31 decembrie 2019, a constituit 432,7 mil. dolari SUA, sporind în anul 2019 cu 9,0% sau cu 35,8 mil. dolari SUA.

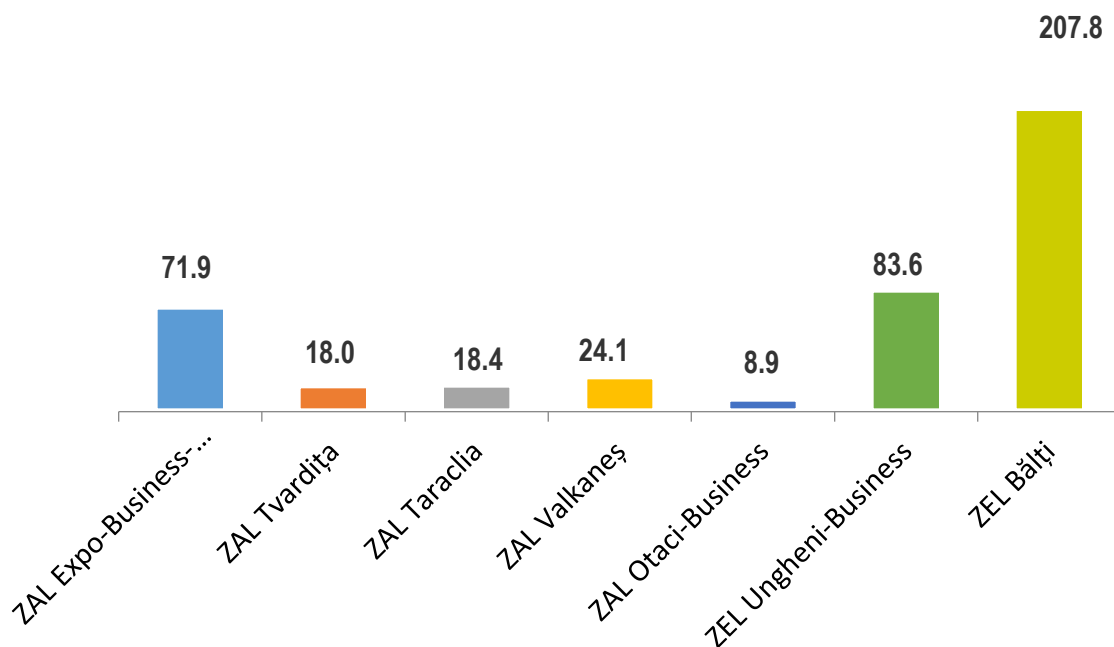

Figura 2. Valoarea investițiilor realizate în zonele economice libere de la momentul constituirii zonei libere până în anul 2019, mil. dolari SUA

Din volumul total al investițiilor 207,8 mil. dolari SUA revin ZEL „Bălți”, 83,6 mil. dolari SUA - ZEL „Ungheni-Business”, 71,9 mil. dolari SUA - ZAL „Expo-Business-Chișinău”, 18,4 mil. dolari SUA - ZAL PP „Taraclia”, 18,0 mil. dolari SUA - ZAL „Tvardița”, 24,1 mil. dolari SUA - ZAL PP „Valkaneș” și 8,9 mil. dolari SUA - ZAL PP „Otaci-Business”(figura 2).

Tabelul 2. Valoarea investițiilor în zonele economice libere (cumulativ de la începutul activității)

Indicatori	2002	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Valoarea totală a investițiilor, mil. dolari SUA	41,4	72,1	124,7	128,7	144,5	169,4	197,9	212,0	230,0	284,1	348,6	396,9	432,7
în % față de anul precedent	122,5	119,4	104,0	103,3	112,3	117,2	116,9	107,1	108,6	124,0	122,7	113,9	109,0
modificarea anuală a investițiilor, mil. dolari SUA	7,6	11,7	4,8	4,0	15,5	24,9	28,5	14,1	18,0	54,1	64,5	48,3	35,8
<i>Structura investițiilor pe zone economice libere, %</i>													
ZEL "Ungheni-Business"	x	11,5	28,4	24,4	25,0	29,1	28,2	29,2	28,5	24,4	21,3	19,4	19,3

ZAL "Expo-Business-Chișinău"	46,0	42,2	39,1	38,1	35,0	30,6	27,2	25,6	23,7	22,7	20,1	18,3	16,6
ZEL "Bălți"	x	x	x	5,2	10,6	13,2	19,8	21,4	25,2	33,6	41,9	46,2	48,0
ZAL "Tvardița"	3,9	13,9	9,9	9,7	8,8	8,3	7,8	7,9	7,3	5,9	4,9	4,3	4,2
ZAL PP "Valkaneș"	17,9	13,3	8,4	8,5	7,9	7,9	7,6	7,2	6,9	5,7	4,8	5,1	5,6
ZAL PP "Taraclia"	31,3	18,6	12,1	11,7	10,4	8,9	7,6	7,1	7,0	6,0	5,1	4,5	4,3
ZAL PP "Otaci-Business"	0,9	0,5	2,1	2,4	2,3	2,0	1,7	1,6	1,5	1,6	1,9	2,2	2,1

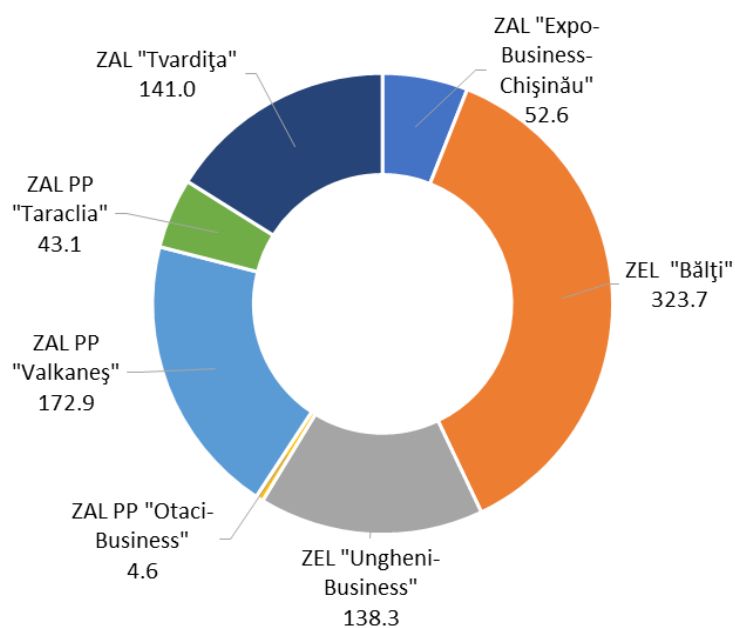

Figura 3. Investiții medii pe rezident realizate în anul 2019, mii USD/rezident

Se constată că aproape jumătate din investițiile realizate în cadrul zonelor economice libere (48,0%), au fost realizate în cadrul ZEL „Bălți”.

În medie la un rezident, în anul 2019 revine o investiție realizată de circa 176,8 mii dolari SUA. Cea mai mare valoarea a acestui indicator a fost înregistrată în ZEL „Bălți” (323,7 mii USD/rezident), urmat de ZAL PP „Valkaneș” (172,9 mii dolari SUA), ZAL „Tvardița” (141,0 mii dolari SUA), ZEL „Ungheni-Business” (138,3 mii dolari SUA).

Activitatea de producere

Ținem să menționăm că, în zonele libere crește ponderea activității industriale, care a devenit genul prioritar de activitate. În anul 2019 valoarea totală a **mărfurilor produse și serviciilor prestate** în zonele libere a constituit circa 11735,2 mil. lei, din care ponderea producției industriale a constituit 93,5%.

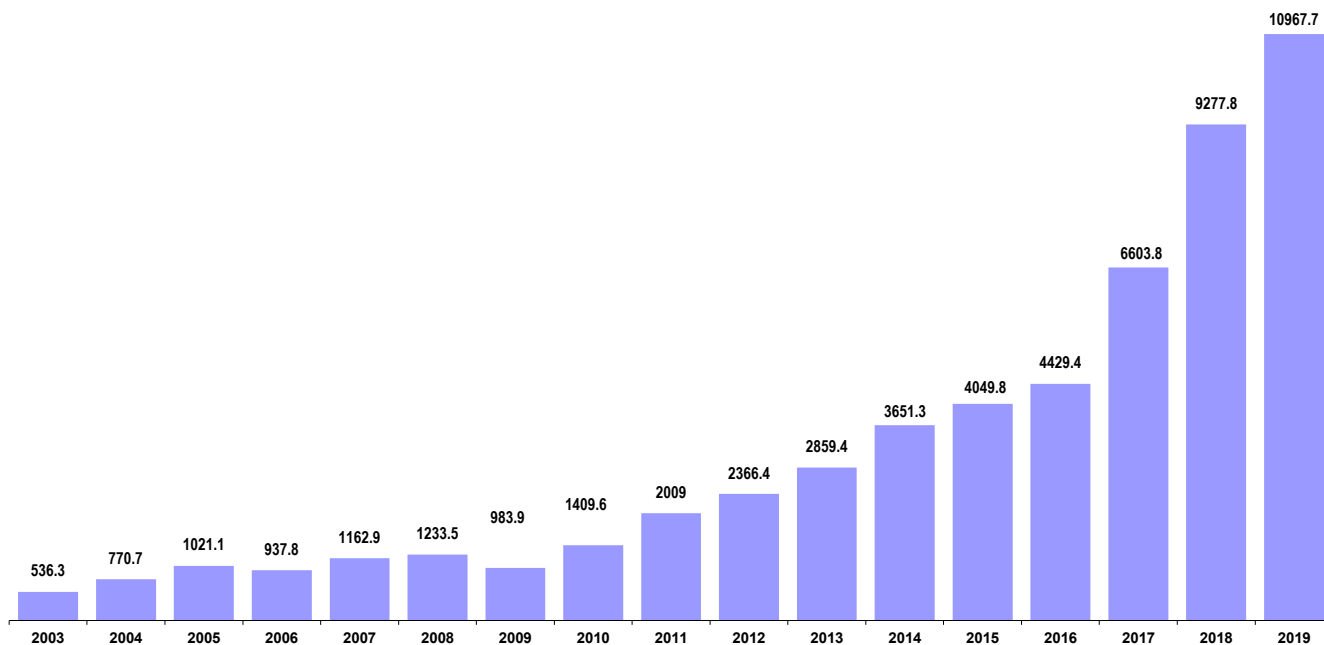

Figura 4. Evoluția venitului din vânzări a producției industriale în zonele libere, mil. lei

Venitul din vânzările producției industriale (în prețuri curente) în total pe zonele libere în anul 2019 s-a majorat cu 7,9% față de anul precedent și a constituit 10967,7 mil. lei. Cea mai mare parte a producției industriale fabricate în zonele libere în valoare de 10077,4 mil. lei sau 91,9% a fost exportată.

În total 88,2% din valoarea mărfurilor și serviciilor produse în zonele economice libere în anul 2019 au fost exportate, ceea ce a constituit 10352,8 mil. lei sau cu 9,5% mai mult decât perioada similară precedentă. Ponderea exportului rezidenților din cadrul zonelor economice libere din total exporturi ale economiei naționale a înregistrat 21,2% în anul 2019, constatându-se o creștere a ponderii cu 0,4 p.p. față de anul precedent. Stocurile de producție industrială în 2019 s-au majorat cu 125% în comparație cu anul 2018, cifrându-se la 557,8 mil. lei.

Tabelul 3. Dinamica venitului din vânzări a producției industriale în zonele libere

Indicatori	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Modificarea venitului din vânzări a producției industriale (în prețuri curente):												
<i>în % față de anul precedent</i>	5,5	-20,2	43,3	42,4	17,8	20,8	27,7	10,7	10,4	49,1	53,9	7,9

În valori absolute, mil. lei	63,7	- 249,6	425,7	597,3	357,4	493,0	791,9	389,1	418,4	2174,3	3559,4	799,5
Ponderea veniturii din vânzările producției industriale după destinația livrărilor din venitul total din vânzări a producției industriale:												
livrate la export, %	70,8	68,3	76,5	82,1	83,5	85,0	81,1	83,2	81,8	88,4	91,3	91,9
livrate în Republica Moldova, %	21,4	20,1	14,5	11,1	7,0	4,5	3,2	2,6	2,6	2,0	1,4	1,25
livrate altor rezidenți ai zonelor libere, %	7,8	11,6	8,9	6,8	9,5	10,5	15,7	14,2	15,6	9,7	7,3	6,28

În pofida faptului că, începând cu anul 2010 în legislație au fost anulate restricțiile privind livrarea mărfurilor (serviciilor) din zonele libere pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, din tabelul 3 se poate observa o tendință clară referitoare la diminuarea ponderii livrărilor producției industriale pe piața internă ca efect al creșterii ponderii livrărilor exportate.

Tabelul 4. Ponderea veniturii din vânzări a producției industriale realizat de zone economice libere din total vânzări a producției industriale (%)

Zone libere	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ZEL "Ungheni-Business"	45,0	42,1	38,8	46,1	46,7	45,8	43,0	43,6	49,3	33,3	22,7	21,1
ZEL "Bălți"	x	x	5,6	10,8	12,1	17,2	30,5	37,6	32,2	51,2	66,6	67,7
ZAL "Tvardița"	12,3	15,5	17,8	12,9	22,4	18,5	11,6	4,9	4,2	2,9	1,8	2,0
ZAL PP "Valkaneș"	9,1	12,1	14,8	11,1	7,3	9,3	7,7	7,3	6,9	4,8	2,8	2,9
ZAL "Expo-Business-Chișinău"	30,1	29,0	22,8	18,8	11,3	9,2	7,2	6,5	6,9	6,4	5,8	6,0
ZAL PP "Otaci-Business"	0,5	1,2	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,9	0	0,01
ZAL PP "Taraclia"	3,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	0,3	0,3

Rezidenții zonelor libere au produs cablu electric izolat, cablaj electric industrial, articole din cablaj electric pentru autoturisme, placi ceramice, covoare, fire de lână, fir sintetic, mobilă, plasă din fibră de sticlă, vin de struguri, divin, salam etc.

Totodată, în anul de raportare valoarea totală a venitului din vânzări a rezidenților care desfășoară **activitate comercială externă** s-a majorat cu 17,9% în comparație cu anul precedent și a constituit 208,6 mil. lei.

Un alt gen de activitate permis în zonele economice libere este **sortarea, ambalarea, marcarea și alte asemenea operațiuni cu mărfurile tranzitate prin teritoriul vamal al Republicii Moldova**. Acest gen de activitate s-a desfășurat doar în ZEL ”Balți” și în ZAL „Expo-Business-Chișinău”, valoarea vânzărilor aferente lor constituind 171,3 mil. lei, înregistrând o majorare de 870%. Această majorare se datorează creșterii semnificative a vânzărilor din ZAL ”Expo-Business-Chișinău” de la 14,3 mil. lei la 171,2 mil. lei sau cu 1093% mai mult.

Tabelul 5. Venitul din vânzări aferent genurilor auxiliare de activitate în zonele libere

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Venitul din vânzări pe genuri auxiliare de activitate, mil. lei (în prețuri curente)</i>	56,2	56,6	68,0	274,4	108,1	141,6	105,5	123,7	1186,9	1347,0	1122,3	387,5
<i>în % față de anul precedent</i>	123,2	100,7	121,9	397,6	40,0	131,0	74,5	117,2	9,6 ori	113,5	83,3	34,5

Printre **genurile auxiliare de activitate**, permise de către legislație, se evidențiază activitatea de construcție, serviciile comunale, activitatea de arendă și alimentația publică. În anul 2019 valoarea serviciilor prestate în cadrul genurilor auxiliare de activitate a însumat 387,5 mil. lei, din care cotele preponderente revin serviciilor de arendă – 153,5 mil. lei, construcție – 136,4 mil. lei, activitatea depozitară – 4,1 mil. lei, alimentație publică – 47,8 mil. lei, alte cheltuieli (servicii de consultanță, etc.) – 23,0 mil. lei.

O descreștere semnificativă de 96,25% față de perioada precedentă a înregistrat serviciile ce țin de alte cheltuieli (servicii de consultanță, etc.) în special în ZEL „Bălți”. Astfel, descreșterea venitului din vânzări pe genuri auxiliare de activitate, se datorează în mare parte acestui fapt.

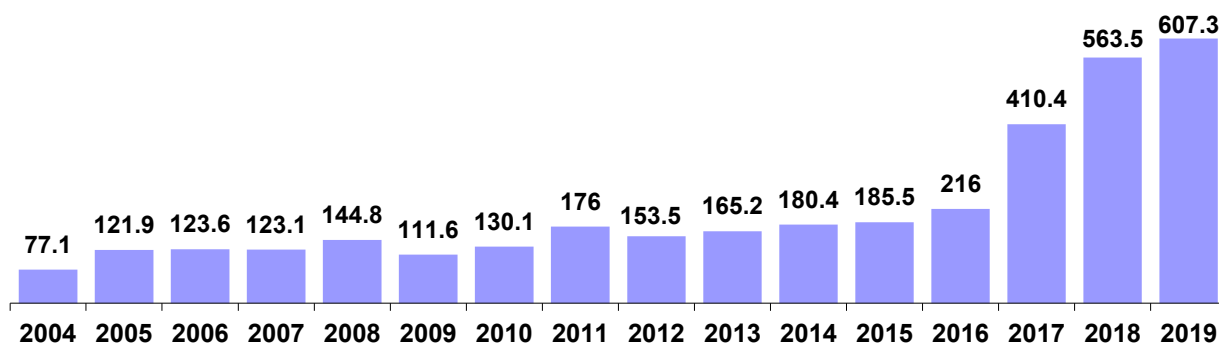

Figura 5. Valoarea impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii calculate

Valoarea totală a **impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii calculate** în anul 2019 a constituit 607,3 mil. lei sau cu 7,8% mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Din valoarea totală de impozite, taxe și alte plăți obligatorii calculate (impozit pe venit, TVA, contribuții de asigurări sociale, prime de asigurare medicale obligatorii, etc.), ponderea cea mai mare revine rezidenților ZEL „Bălți” (68,0%), ZEL „Ungheni-Business” (14,9%) și ZAL „Expo-Business-Chișinău” (9,9%).

Contribuția zonelor economice libere în economia națională

Conform Legii nr.440/2001, zonele economice libere se creează în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a economiei naționale în ansamblu prin atragerea investițiilor autohtone și străine, implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne, dezvoltarea producției orientate spre export, aplicarea experienței avansate din domeniul producției și a managementului, și crearea locurilor de muncă.

În scopul estimării contribuției zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale, s-a realizat analiza comparativă a indicatorilor de eficiență și de rezultat înregistrați în cadrul zonelor libere cu indicatori similari obținuți la nivel de economie națională¹.

Conform datelor din tabelul 6, se constată că contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale înregistrează, în mare parte, o dinamică ascendentă.

Tabelul 6. Ponderea indicatorilor economici din zonele economice libere din valoarea indicatorilor economiei naționale

Indicatori	2018	2019	Modificări (+,-), p.p.
Ponderea exportului din ZEL în totalul export al economiei naționale	20.8%	21.2%	↑ 0.40
Ponderea numărului mediu de angajați ai rezidenților din ZEL din numărul mediu de salariați din industrie	13.0%	15.1%	↑ 2.18
Ponderea numărului mediu de angajați ai rezidenților din ZEL din numărul mediu de salariați pe economia națională	2.3%	2.8%	↑ 0.48
Raportul dintre salariul mediu lunar al rezidenților și salariul mediu din sectorul real al economiei naționale	119.8%	91.2%	↓ -28.58
Ponderea investițiilor realizate în perioada de raportare în ZEL din total investiții în active imobilizate pe economia națională	3.1%	2.3%	↓ -0.73
Ponderea impozitelor și taxelor achitate de rezidenții ZEL din total venit la bugetul de stat din impozite și taxe	1.5%	1.7%	↑ 0.17

Astfel, se observă că exporturile realizate de către rezidenții zonelor economice libere în anul 2019, înregistrează o pondere de circa 21,2% din exporturile totale ale țării. În comparație cu perioada similară a anului precedent, acest indicator denotă o ușoară creștere de circa 0,4 p.p.

Activitatea de bază a rezidenților zonelor economice libere naționale se referă la producerea producției industriale. Prin urmare, circa 15,1% din salariații antrenați în industria națională sunt angajați în cadrul rezidenților zonelor economice libere. Peste 2,8% din salariații economiei naționale se estimează că sunt încadrați în activitățile zonelor economice libere.

Majoritatea investițiilor realizate în cadrul zonelor economice libere sunt cele aferente investițiilor în active imobilizate (investiții pe termen lung în mijloace fixe, inclusiv investiții capitale, etc.). Investițiile realizate în cadrul zonelor economice au înregistrat o evoluție mai lentă decât investițiile în active imobilizante realizate la nivel

¹ Sursa datelor: Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

de economie națională. Astfel, față de anul precedent ponderea s-a diminuat cu circa 0,73 p.p.

Ritmul de dinamică în 2019 față de 2018 a unor indicatori comparați din cadrul zonelor economice libere, denotă o viteză mai mare de dinamică decât la nivel de economie națională. Astfel, se constată că exporturile, numărul mediu de salariați, impozitele și taxele achitate în bugetul de stat înregistrate de zonele economice libere denotă creșteri relative mai mari decât creșterile observate la nivel de economie națională. Salariul mediu și investițiile generate de zonele economice libere au înregistrat ritmuri de dinamică mai reduse în anul 2019 față 2018 comparativ cu ritmurile înregistrate la nivel de economie națională pentru aceeași perioadă.

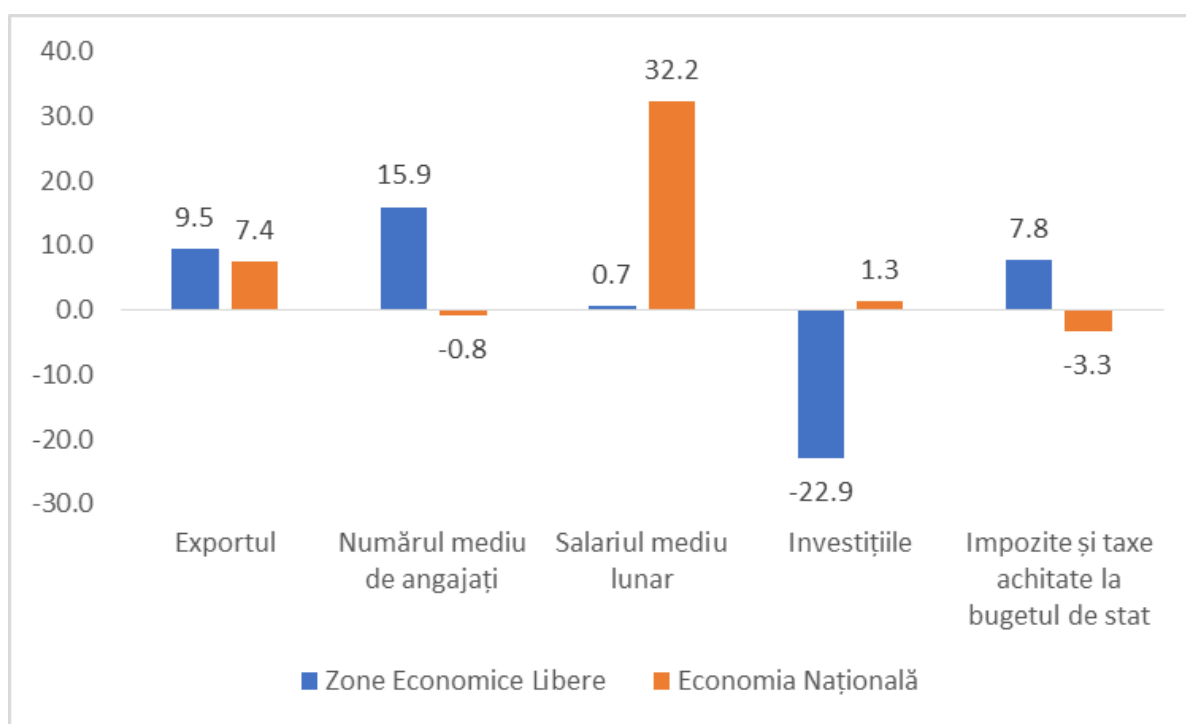

Figura 6. Dinamica indicatorilor economici în comparație cu anul precedent (p.p.) .

Concluzii

- Pe parcursul anului 2019 au activat 7 zone economice libere, fără constituirea unor zone noi.
- Zonele economice libere mențin un trend ascendent, înregistrând în anul 2019 o dinamică pozitivă apreciabilă a principalilor indicatori de rezultat (export, investiții, noi locuri de muncă);
- Rezultatele economice ale zonelor economice libere naționale denotă un grad de concentrare preponderent în cadrul a 3 zone economice libere (ZEL „Balți”, ZEL „Ungheni-Business”, ZAL "Expo-Business-Chișinău").
- Contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale deține ponderi remarcabile, înregistrând tendințe crescătoare pentru majoritatea indicatorilor comparați;
- Indicatorii economici precum exporturile, numărul mediu de salariați și impozitele și taxele generați de ZEL înregistrează ritmuri de dinamică mai mari comparativ cu economia națională, în timp ce investițiile din ZEL și salariul mediu lunar al rezidenților din ZEL denotă o viteză de creștere mai mică decât pe economia națională.